

Oponentský posudek disertační práce

Název disertační práce: Zjišťování výsledků vzdělávání v anglickém jazyce

Obhajoba na fakultě: Pedagogická fakulta UK Praha, obor pedagogika

Autor: PhDr. Mária Šikolová, Centrum jazykové přípravy, Univerzita obrany, Brno

Oponent: Mgr. Ing. Radomír Saliger, Ph.D. Katedra sociálních věd a práva

Univerzita obrany, Kounicova 65, 68201 Brno

Autorka zpracovala disertační práci na téma „Zjišťování výsledků vzdělávání v anglickém jazyce.“ Disertační práce se zabývá tématem, jehož obsah je předmětem diskusí mezi odborníky, studenty i laickou veřejností. Vytvořit systém hodnocení jazykových dovedností, který reflektuje celou řadu zásad, doporučení a norem, je úkol pro jednotlivce nadmíru obtížný. Autorka s využitím poznatků odborné literatury, výsledků výzkumu a svých zkušeností vytvořila návrh alternativního „Katalogu požadavků pro maturitní zkoušku z anglického jazyka.“ Vzhledem k potřebě standardizovat a zkvalitňovat tak proces zjišťování cizojazyčných dovedností je uvedené téma aktuální.

S přihlédnutím k charakteru práce a jejím cílům, uvedeným v úvodu, je práce rozčleněna na dvě hlavní kapitoly, které jsou vnitřně logicky strukturovány na podkapitoly. Teoretická a praktická část jsou proporcionálně vyvážené. Výsledky zkoumání a návrhy tvoří podstatnou část celé práce.

Teoretická východiska práce jsou formulována v první části práce, tak jak je u typu této práce obvyklé. Autorka přitom vychází ze studia odborné literatury staršího i novějšího data, která se předmětné problematice týká a internetových zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu. Na ně se autorka v textu odkazuje. Popisuje současné trendy, zkušenosti a dosavadní standardy v oblasti testování jazykových dovedností. Z hlediska obecnějšího zařazení lze říci, že jde o práci, která deskriptivně konstatuje teoretická východiska, jde také o práci výzkumnou a o práci projektovou, která navrhuje alternativní postupy.

V části práce „Cíl výzkumu a výzkumné metody“ autorka formuluje výzkumné otázky, k nim formuluje výzkumné metody, které použila k jejich ověření.

Pozornost autorka oprávněně věnuje pohledu na formulaci vzdělávacích cílů a vysvětluje vlastnosti, kterými by hodnotící nástroje měly disponovat. V této souvislosti se zabývá aplikací známé Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů na ověřování úrovně cizích jazyků.

Autorce se tak podařilo vytvořit rámec, ze kterého vychází pro své úvahy a doporučení pro inovace stávajícího modelu pro praktické zjišťování výsledků vzdělávání v anglickém jazyce.

Druhou část disertační práce je možné charakterizovat jako praktickou. Autorka s využitím závěrů standardního výzkumu, který prováděla v roce 2002 srovnává obsah a formu maturitní zkoušky z anglického jazyka. Přínosem autorky v této části práce je to, že při svých úvahách vychází z provedeného výzkumu u výběrového souboru středních škol. Snaží se kriticky posoudit stávající metodiku výuky i metody hodnocení výsledků jazykových dovedností.

Autorka vyvozuje na základě poznatků výzkumu ze středních škol závěr, že maturitní zkouška u vybraných škol nebyla vedena správně (s.58). Tento poměrně rigorozní soud ale nemůžeme vztahovat na střední školy jako celek, k jeho podpoře by bylo vhodné provést opakované zkoumání, čehož si je autorka vědoma. I přesto je možné vzhledem k počtu škol a respondentů usuzovat na hodnotu získaných poznatků a vycházet z nich při formulaci návrhů změn.

Pro formulaci návrhů autorka využila závěry zkoumání kvality stávajícího Katalogu požadavků k maturitní zkoušce. Při jeho hodnocení poukazuje vedle kladů i na jeho nedostatky, spočívající například v ne úplně jasném formulování požadavků pro jednotlivé dovednosti, nebo příliš obecné formulace požadavků na výkony v produktivních dovednostech apod. S jejími závěry lze souhlasit.

Autorka v praktické části konkretizuje čtyři subtesty k ověření dovedností poslechu, čtení, psaní a mluvení v rámci maturitní zkoušky z anglického jazyka.

Dva subtesty autorka ověřila v praxi, výsledky interpretuje. Testy byly zadány celkem 126 respondentům. Vzhledem k tomu, že subtest čtení nebylo možné poskytnout k hodnocení učitelům středních škol, provedla autorka jeho hodnocení sama. Z výsledků posouzení autorka logicky vyvozuje návrhy pro modifikaci stávajícího hodnocení jazykových dovedností. To je jeden z dílčích praktických výsledků disertační práce.

Pro hodnocení alternativního katalogu požadavků autorka využila dotazník. Z něj je zřejmé, že autorka byla nucena pracovat nejen s kategorií odpovědí ano (ne), ale i analyzovat údaje proč takto respondent odpověděl. Otázkou je, zda respondenti měli jasnou představu, co se rozumí např. pojmem „odpovídající náročnost“, nebo „malá“ náročnost apod. K tomu by se mohla autorka stručně vyjádřit při obhajobě. Vzhledem k počtu respondentů v této části zkoumání nelze usuzovat na významnost zjištěných výsledků.

Pozitivní proto je, že autorka ve své práci kriticky přistupuje ke svým výsledkům bádání. Upozorňuje oprávněně na to, že v dalším období by bylo vhodné posoudit alternativní katalog větším počtem učitelů středních i vysokých škol ke zjištění zpětné vazby, ale zdůrazňuje také potřebu odpovídajícího školení hodnotitelů pro hodnocení psaní a mluvení, s čímž lze souhlasit. To by zvýšilo významně hodnotu přijímaných návrhů inovací v této oblasti.

Disertační práce po formální stránce vyhovuje požadavkům, které jsou kladeny na tento typ prací. Přílohy jsou funkční a přiměřeně doplňují celý kontext obsahu práce.

Závěr:

Téma práce je aktuální, jeho řešení přispívá ke kvalitě procesu standardizace testování dovedností v anglickém jazyce. Proponované cíle uvedené v práci se autorce podařilo splnit. Autorka prokázala schopnost pracovat s odbornou literaturou, dalšími zdrojovými dokumenty a využívat je ve vědeckovýzkumné práci. Prokázala schopnost provádět praktickou výzkumnou činnost. Data interpretuje a snaží se nacházet východiska pro inovace v uvedené oblasti. K získaným výsledkům přistupuje citlivě a je si vědoma potřebnosti dalšího pokračování bádání v uvedené oblasti.

Hlavním přínosem práce je návrh alternativního katalogu požadavků k maturitní zkoušce z anglického jazyka pro úroveň mírně a středně pokročilou. Katalog jasně formuluje požadované výkony pro receptivní i produktivní dovednosti, u produktivních dovedností je popsáno, jak dobře musí být požadované výkony provedeny. Za pozitivní lze považovat také především popis a stanovení kritérií pro produktivní dovednosti, což doposud není sjednoceno a každý pedagog k samotnému zkoušení přistupuje na základě vlastních zkušeností a hodnocení je potom značně subjektivní a na jednotlivých školách dost odlišné.

Na základě uvedeného posouzení *doporučuji* disertační práci PhDr. Márie Šikolové k obhajobě.

Při obhajobě žádám, aby autorka odpověděla na tuto otázku:

Psaní eseje se u nás v jazykovém testování běžně používá. Jaké důvody Vás vedly k tomu, abyste ji ve svém ukázkovém subtestu psaní nepoužila? Proč jste u subtestu psaní volila tři různé testové úlohy?

V Brně dne 28. dubna 2007